

Slíďák břehový (*Arctosa cinerea*) na štěrkových lavicích řeky Bečvy u obce Skalička

The Giant Riverbank Wolf Spider (Arctosa cinerea) on gravel bars of the Bečva river near the village of Skalička

•
Dušan Trávníček

Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně, 14|15 Batův institut, Vavrečkova 7040, CZ-760 01 Zlín;
e-mail: Dusan.Travniczek@muzeum-zlin.cz

Keywords: bionomy, conservation, Czech Republic, Moravia, threatened species

Abstract: A rich population of the Giant Riverbank Wolf Spider (*Arctosa cinerea*) was observed on the naturalised stretch of the Bečva river. The Red List of the Czech Spiders evaluates this species as critically endangered. Not only this rare spider occurs at the site, but other endangered invertebrates also find appropriate conditions here and thus the locality should be protected. The realisation of the plan to build a dam near the village of Skalička would lead to the changes of the water regime that could cause the extermination of the Giant Riverbank Wolf Spider at the Bečva river.

ÚVOD

K biotopům, které jsou na území České republiky jen sporadicky zastoupené, bezesporu patří štěrkové lavice provázející přirozené toky řek. Většina z nich vzala za své v průběhu 20. století při vodohospodářských a protipovodňových úpravách našich toků. Právě na takové prostředí je ovšem vázána pestrá škála nejružnějších druhů bezobratlých živočichů, pro které tyto úpravy znamenaly decimaci jejich populací. I z těchto důvodů řada z nich figuruje v červených seznamech ohrožených druhů.

V loňském roce jsem zahájil výzkum vodních brouků na úseku řeky Bečvy poblíž obce Skalička, kde po záplavách v roce 1997 dochází k samovolnému zpřirodnění řečiště. Během terénních prací jsem zde zaznamenal mimo jiné i bohatou populaci slíďáka břehového – *Arctosa cinerea* (Fabricius, 1777).

Přirozeným biotopem slíďáka břehového jsou písčité a jemně štěrkovité břehy řek bez vegetace, stejně tak i břehy zatopených pískoven (BUCHAR & RŮŽIČKA 2002; KŮRKA et al. 2015). Slíďáka břehového označil již BUCHAR (1992)

za druh, který indikuje zachovalost pobřežních společenstev a hodnotil jej jako ohrožený druh. Jako příčiny ohrožení uvedl regulaci a znečištění vodních toků. K jeho rozšíření na území bývalého Československa konstatoval, že většina populací, která byla známa v Čechách, již vyhynula a z Moravy uvádí jen historické údaje z povodí Oslavy, jež publikoval BAUM (1929). V katalogu Českých pavouků (BUCHAR & RŮŽIČKA 2002) jsou již uvedeny nové nálezy ze dvou čtvrců na severní Moravě. Do centra pozornosti se tento druh dostal v roce 2007, kdy byl evropskými arachnology vyhlášen pavoukem roku (ŘEZÁČ et al. 2007).

Přehled o historickém i aktuálním výskytu tohoto taxonu v České republice předkládá ČESKÁ ARACHNOLOGICKÁ SPOLEČNOST (2017) na svých webových stránkách. Z mapky je patrné, že slíďák břehový v současné době přežívá na vhodných lokalitách především ve východních Čechách a na střední a severní Moravě. V Červeném seznamu českých pavouků (ŘEZÁČ et al. 2015) je klasifikován jako kriticky ohrožený druh.

MATERIÁL A METODIKA

Pavouci na štěrkových lavicích byli sledováni v těchto termínech: 27. VIII. 2017, 7. IX. 2017 a 16. X. 2017. Procházel jsem lokalitu, sledoval pohyb drobných živočichů pohybujících se při pobřeží a přitom obracel ploché kameny. Pro ověření správnosti determinace jsem odchytíl 2 exempláře, jinak jsem pavouky pouze zaznamenával a fotografoval.

konci léta. Předcházející deště poněkud zvedly hladinu vody a plochy, kde jsem slíďáky pozoroval dřívě, byly zatopeny. Nicméně jsem je opět zastihl v místech vzdálených cca 500 m po proudu na podobné lokalitě (Obr. 2). Tentokrát ani nebylo nutno obracet kameny, pavouci aktivně pobíhali po štěrkové lavici, což mohlo souviset s poklesem denních teplot. Během krátké doby jsem zaznamenal několik desítek exemplářů.

Obr. 1: Slíďák břehový (*Arctosa cinerea*). Foto: D. Trávníček.

Fig.1: Giant Riverbank Wolf Spider (*Arctosa cinerea*). Photo: D. Trávníček.

VÝSLEDKY

Poprvé jsem slíďáka na lokalitě uviděl 27. VIII. 2017. V odpoledních hodinách mezi 17 a 18 hodinou jsem vyfotografoval veliký exemplář, který se pohyboval po štěrkové lavici (Obr. 1). Dva dokladové kusy pro potvrzení správnosti determinace jsem sbíral 7. IX. 2017. Kromě nich jsem zaregistroval řadu dalších jedinců, což naznačovalo, že se zde nachází vitální populace. Při poslední návštěvě lokality 16. X. 2017 zde již panovaly poněkud odlišné podmínky než na

Dokladový materiál:

Arctosa cinerea (Fabricius, 1777): Moravia cent., Hranice env., Skalička – štěrková lavice na řece Bečvě (6472d), 49°32'02"N, 17°48'07"E, 7. IX. 2017, 1 M, 1 F, D. Trávníček lgt., desítky ex. observ., J. Dolanský det., coll. Východočeské muzeum v Pardubicích.

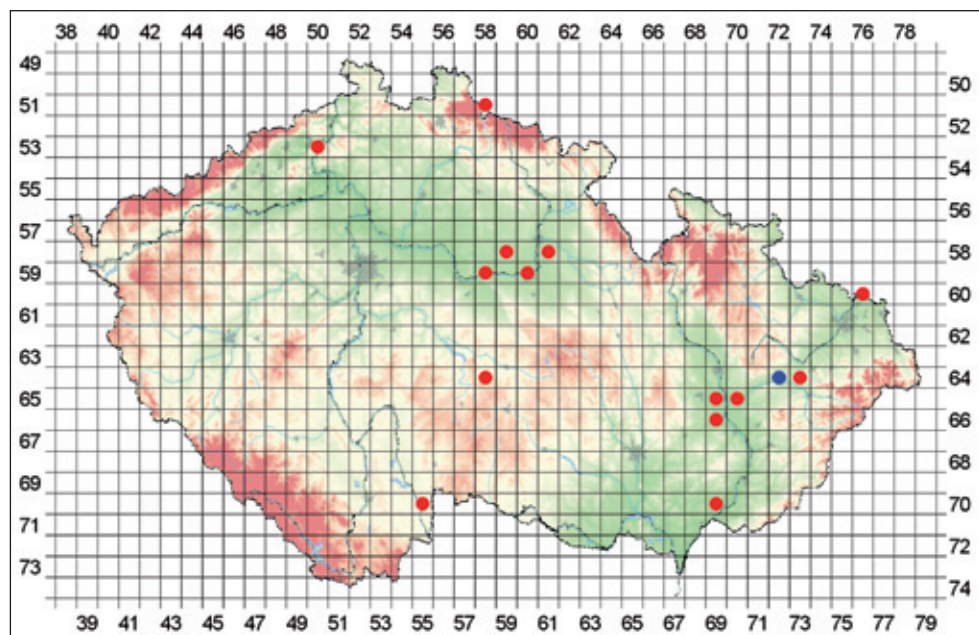
DISKUSE A ZÁVĚR

Výskyt tohoto druhu pavouka v povodí Bečvy je sice znám (ČESKÁ ARACHNOLOGICKÁ SPOLEČ-

Obr. 2: Štěrková lavice řeky Bečvy u obce Skalička. Foto: D. Trávníček.

Fig. 2: Gravel bar of the Bečva river near the village of Skalička. Photo: D. Trávníček.

Obr. 3: Recentní rozšíření (2001–2017) slíďáka břehového v České republice. Červená kolečka – známý výskyt druhu (ČESKÁ ARACHNOLOGICKÁ SPOLEČNOST 2017), modré kolečko – nově publikované nálezy.

Fig. 3: Recent distribution (2001–2017) of the Giant Riverbank Wolf Spider in the Czech Republic. Red circles – known occurrence of the species (ČESKÁ ARACHNOLOGICKÁ SPOLEČNOST 2017), blue circle – newly published records.

NOST 2017), ovšem jeho přítomnost v tomto čtverci faunistického mapování dosud nebyla publikována. Tento nápadný druh zaznamenali přibližně na stejných místech (49°32'00"N, 17°47'39"E) rovněž účastníci bryologické exkurze dne 30. IX. 2017 (Tkáčiková pers. comm.). Přehled o současném rozšíření slíďáka pobřežního v ČR podává Obr. 3. Tato mapka byla vytvořena pomocí nástrojů, které poskytuje BioLib (2017). Zakresleny jsou zde pouze recentní nálezy z období 2001–2017.

Je nanejvýš potěšitelné vyjádření arachnologa, že slíďák byl zjištěn na větších šterkových lavicích řeky Bečvy v celém úseku toku od Hustopečí nad Bečvou po Přerov (Machač pers. comm., unpubl.). Z mapky pak vyplývá, že v rámci České republiky se zde nachází nejrozsáhlejší území s výskytem tohoto vzácného druhu. Zbývající moravské lokality pak představují víceméně izolované ostrůvky, kde se zachovaly příhodné biotopy, jako je například neregulovaný úsek řeky Moravy mezi Bzencem – přívozem a Rohatcem.

V souvislosti s možnou realizací stavby vodního díla Skalička na řece Bečvě však hrozí reálné nebezpečí zániku této jedinečné lokality. Probíhající výzkum zaměřený na brouky již prokázal přítomnost celé řady druhů, které figurují v aktuálním Červeném seznamu ohrožených druhů ČR (HEJDA et al. 2017). Některé z nich u nás přežívají jen na několika málo místech. Je více než jisté, že stavba přehrady, jejíž hráz by podle dostupné dokumentace měla procházet sledovaným územím, by měla fatální dopad na populace všech zjištěných vzácných druhů bezobratlých živočichů, které zde doposavad byly zjištěny. Přehrada by natolik změnila vodní re-

žim řeky, že by mohlo dojít k vyhubení slíďáka pobřežního na celé Bečvě. Vzhledem k mimořádnému významu této lokality by bylo žádoucí uvažovat o její územní ochraně.

PODĚKOVÁNÍ

Rád bych poděkoval panu Janu Šmatlovi, který se mnou lokalitu navštívil, upozornil mně na velikého pavouka a tak vlastně zapříčinil vznik tohoto článku.

LITERATURA

- BAUM J. (1929): Seznam pavouků Čech a Moravy. *Časopis Národního Musea*, 103: 76–97.
- BIOLIB (2017): Nástroj na kreslení síťových map. *BioLib*, <https://www.biolib.cz/cz/tooltaxonmap/id1/> (accessed 24th November 2017).
- BUCHAR J. (1992): Slíďák, strehůň *Arctosa cinerea* (Fabricius, 1777), p. 49. In: ŠKAPEC L. (ed): *Červená kniha ohrožených a vzácných druhů rostlin a živočichů ČSFR 3, bezobratlí*. Příroda, Bratislava, 155 pp.
- BUCHAR J. & RŮŽIČKA V. (2002): *Catalogue of spiders of the Czech Republic*. Peres, Praha, 351 pp.
- ČESKÁ ARACHNOLOGICKÁ SPOLEČNOST (2017): *Arctosa cinerea* (Fabricius, 1777). *Arachnology*, <https://arachnology.cz/druh/arctosa-cinerea-77.html> (accessed 24 November 2017).
- HEJDA R., FARKAČ J. & CHOBOT K. (2017): Červený seznam ohrožených druhů České republiky. Bezobratlí. Red List of threatened species of the Czech Republic. Invertebrates. *Příroda*, Praha, 36: 1–612.
- KŮRKA A., ŘEZÁČ M., MACEK R., DOLANSKÝ J. (2015): *Pavouci České republiky*. Academia, Praha, 622 pp.
- ŘEZÁČ M., DOLANSKÝ J. & KREUELS M. (2007): Slíďák břehový – evropský pavouk roku 2007. *Ochrana přírody*, 62 (4): 22–23.
- ŘEZÁČ M., KŮRKA A., RŮŽIČKA V. & HENEGER P. (2015): Red List of Czech spiders: 3rd edition, adjusted according to evidence-based national conservation priorities. *Biologia*, 70(5): 645–666.